

Värdefullt bidrag till homohistorien

Söderström, Göran *Strindberg: Ett liv*. Stockholm: Lind & Co 2013
(780 sidor)

BEHÖVS YTTERLIGARE EN biografi om Strindberg? Efter den översiktsartikel om Strindbergforskningen de senaste femtio åren som jag själv publicerade i *Tidskrift för litteraturvetenskap* (Lönngrén 2011) inför Strindbergsåret 2012 trodde jag inte att jag någonsin skulle överväga att svara ja på den frågan. Det kändes som om varje tänkbar infallsvinkel har prövats, varje sten vänts och varje förklaringsmodell till författarens liv och verk föreslagits. I egenskap av poststrukturalistiskt influerad litteratur- och genusforskare var jag redan vid detta tillfälle sedan länge trött på den förgivettagna kopplingen mellan liv och verk som har kommit att präglade Strindbergsbiografier i synnerhet, och även den praxis som föreföll ha etablerats bland (företrädesvis) manliga akademiker att kröna sina framgångar med en lika omfattande som underteoretiserad sådan. Snark. Vad jag efterlyste i stället var dels en kritisk granskning av hur Strindbergforskningen har utförts, vilka normer och vilken litteratursyn den synliggör, dels en politisk diskussion av den makt och motmakt som gestaltas i författarens texter, snarare än ytterligare historiskt inriktade biografier över Strindberg som person.

Jag ska inte påstå att allt detta ändrades när jag läste Göran Söderströms år 2013 utkomna tegelsten till Strindbergsbiografi *Strindberg: Ett liv*. Men trots mina invändningar mot genren, så märkte jag till min förvåning att jag i denna volym identifierade en pusselbit som ti-

digare saknats och som faktiskt kompletterar och belyser den tidigare mödosamt sammansatta Strindbergsbilden på ett ganska intressant sätt. Denna effekt uppnår Söderström med tre olika medel.

För det första så innebär biografins karaktär av bokslut över en forskargärning – som vi i förordet får besked om påbörjades redan under Söderströms tid i realskolan – att en enorm mängd material ligger till grund för den levnadshistoria som tecknas. Om det är någon som kan bidra med något nytt till detta fält så är det förvisso Söderström, med sin gedigna bakgrund som mångårig Strindbergsforskare, chef för Strindbergsmuséet i Stockholm med mera. Bland annat innebär detta att breven redan tidigare blivit lästa i original och inte enbart i tryckt form; något som naturligtvis inte syns i den löpande texten, men som vittnar om en noggrannhet och beläsenhet som i ökande grad förefaller höra till sällsyntheterna i dagens forskarsamhälle. Vidare är, som Söderström påpekar, han själv väl del av den sista generation som kunnat lära känna personer som i sin tur stått Strindberg nära, vilket innebär en exklusiv personlig anknytning till den historiska person som studeras. Materialet är dessutom väl bearbetat, och de delar som tillsammans utgör Strindbergs levnadsteckning á la Söderström tillfredsställande integrerade och avvägda. Detta är helt enkelt, med de anspråk som görs, ett gott hantverk.¹

För det andra så uppnås den övertygande effekten i *Strindberg: Ett liv* genom att Söderström inte är intresserad av att ärerädda eller smäda objektet för sin forskning. Söderström vill berätta en historia, och han vill att den ska ligga så nära den historiska verkligheten som möjligt. Metoden för att uppnå detta är att lägga analysen mycket nära materialet, mestadels brev från Strindberg själv och andra och dra slutsatserna utifrån detta; utan hänsyn till om dessa kan anses vara smickrande eller ej för det författarporträtt som på så vis tecknas.

För det tredje – och häri ser jag det ojämförligt största nyhetsvärdet i biografen – så formulerar Söderström Strindbergs levnadsteckning i konstant och integrerad relation till den homosexuella kultur som var en så levande del av den urbaniseringsprocess som skedde i decennierna kring sekelskiftet 1900. I tidigare biografier och analyser så har förvisso

icke-normativa karaktärer i författarskapet uppmärksammats, likväl som Strindbergs egna kontakter med homosexuella personer i de konstnärliga kretsar inom vilka han rörde sig. Men Söderström tar, enligt min mening, dessa perspektiv ett steg längre i det att han placerar Strindberg själv inom ett kontinuum av homosocialt begär, där just begärsdelen är särskilt accentuerad. Manlig homoerotik framstår därmed som genomsyrandes hela dennes bakgrund och kontext, och i förlängningen som en omistlig del av det moderna, västerländska samhället – just i enlighet med det homosexualitetshistoriska fält inom vilket Söderström är verksam.

I förlängningen av denna tredje infallsvinkel ser jag en möjlighet att avslutningsvis diskutera en aspekt av *Strindberg: Ett liv* som har fått viss uppmärksamhet, nämligen Söderströms hävdande att Strindberg kan kallas för queer: detta just på grund av sin del i en homosocial begärsstruktur samt även för att han, enligt bokens baksidestext, var ”en blandning av manligt och kvinnligt”, vilket gjorde att han kunde ”skapa kvinnoroller med en äkthet som ingen annan”. Detta är en olycklig kategorisering, eftersom queer ju inte alls är en beteckning på en blandning av olika könade egenskaper, utan snarare, förenklat sett, innebär en kritik av föreställningen att det alls finns något sådant som typiskt ”manligt” eller ”kvinnligt”. Och den kritiken finns inte hos Strindberg, snarare tvärtom, varför vi nog får söka förklaringen till hans mångfacetterade karaktärer, manliga som kvinnliga, någon annanstans än i denna term. Men jag förstår Söderströms drivkraft att *benämna*: det är ju just detta gäckande, det paradoxala, motsägelsefulla och gränsöverskridande hos Strindberg som gör att vi är så många som gång på gång återvänder till både honom och hans författarskap för att försöka sätta ord på det som hela tiden undflyr oss. Dock torde ”queer” inte vara rätt ord, rent definitionsmässigt. Däremot skulle jag vilja hävda att hela Söderströms undersökning i viss mån kan inrangeras i vad som kanske skulle kunna kallas för det queera projektets övergripande syfte: att inbegripa betydelsen av sexualitet och normer i den kunska-pande processen. I den bemärkelsen är *Strindberg: Ett liv*, trots att den utgör del av en genre som lider av betydande metodologiska och teo-

retiska brister, ett viktigt bidrag såväl till Strindbergforskningen som till den svenska och europeiska sexualitetshistorien. Dessutom utgör den förnöjsam läsning.

ANN-SOFIE LÖNNGREN
UPPSALA UNIVERSITET

REFERENS

Lönngren, Ann-Sofie. 2011. "Från diagnostisering till intersektionalitet: Tendenser inom Strindbergforskningen 1963–2011". *Tidskrift för litteraturvetenskap* 3–4:5–21.

NOT

1. Därmed inte sagt att tidigare Strindbergsbiografier inte, även de, också ofta har hållit hög standard.